

עבירת השתמטות מהצבא - משמעותה והעונש בצידה

אם פעם גיוס לצה"ל נחשב כקונצנזוס עבור החברה הישראלית, הן במגזר היהודי החילוני והן בדתי-לאומי, כיום הדבר לא מובן מאליה. דורות גדלו על האתוס של הגיוס לצה"ל ככרטיס כניסה לחברה הישראלית, וכדבר שהכי מגדיר את הישראליות. בשנים האחרונות ישנה שחיקה בערך הגיוס לצה"ל ותופעת ההשתמטות הולכת ומתפשטת ממגוון סיבות. עו"ד אסף דוק מסביר על אופיה ומהותה של עבירת ההשתמטות מצה"ל, העונשים הצפויים לאלו שיבחרו לא להגיע לבקו"ם ביום גיוסם, וכן כיצד על מועמד שלא מעוניין להתגייס לפעול לצורך קבלת פטור משירות ביטחון.

מי חייב להתגייס לשירות חובה?

חוק שירות הביטחון מגדיר שכל אזרח או תושב של מדינת ישראל, מגיל 18 ועד הגיל המקסימלי המוגדר בחוק (הגיל המקסימלי משתנה בין גברים לנשים, וכן עבור אוכלוסיות מסוימות כמו רופאים וכן רופאי שיניים), אשר אינו קיבל פטור משירות, מוכרח להתייצב לשירות חובה על פי הצו האישי שהתקבל אצלו, ובמידה ולא נמסר לו צו אישי - אזי על פי הצו הפוקד כללי.

מתי יש להתייצב לשירות חובה?

לרוב, צו הגיוס מתקבל לאחר שהאזרח או התושב עוברים הליכים של בדיקה ומיון עוד לפני הגיוס (אילו נערכים במסגרת "צו ראשון", ולפעמים נמשכים גם אחריו). לאחר סיום המבדקים, ישלח לביתם "צו גיוס". זהו צו אישי אשר מורה מהו התאריך שבו יש להתייצב בלשכת הגיוס לשירות.

מהו "צו פוקד כללי"?

אלו שמסיבה זו אחרת לא קיבלו צו גיוס אישי, חל עליהם צו המכונה: "צו פוקד כללי". או בשמו הרשמי: "צו שירות בטחון". אלו הם צווים שמוציא מפעם לפעם הפוקד, בו נקראים כלל האזרחים והתושבים שנולדו בין התאריכים הכתובים באותו צו להגיע לבדיקות הרלוונטיות ולשירות במקום ובתאריך הכתובים בצו. צו זה מתפרסם ברשומות, וחובה על כל שהוא חל עליו ושלא התקבל אצלו צו אישי, לציית לו.

ההשלכות המשפטיות של אי התייצבות לשירות צבאי

אי התייצבות בתאריך ובמקום שאליו זומן יסומן כ"נעדר מהשירות ללא רשות" או בשפה פחות רשמית - ייחשב כ"משתמט". חשוב שתדע כי כך או אחרת, עבירת היעדרות משירות תסתיים. בן אם בכך שהנעדר יתייצב מרצון ובין אם הוא ייעצר. עבירת ההשתמטות הינה עבירה חמורה בעיני צה"ל אשר הוא פועל בצורה נחושה כדי לעצור את הנוקטים בה. הנעדר עלול להיעצר על ידי המשטרה הצבאית או על ידי משטרת ישראל, בין אם זה יהיה בפעילות יזומה הננקטת במטרה להביא למעצר משתמטים, או בין אם בצורה אקראית, לדוגמה בזמן ביקורת של רישיונות נהיגה. מדובר בעבירה על פי חוק השיפוט הצבאי, המביאה למשפט בדין משמעתי או לחלופין בבתי דין צבאיים, וזאת בהתאם לנסיבות.

העונשים הצפויים למשתמטים מהצבא

בחלק מהמקרים, המשתמטים יישפטו בדין משמעתי שינוהל על ידי קצינים בצה"ל. במצבים אלו, העונשים יכולים לנוע בין כליאה בפועל או/על תנאי בכלא צבאי (מחבוש), או שהעונש יכול להיות קל יותר כמו נזיפה או התראה. אמנם, משפט שכזה יירשם בתיקו של החייל, ולכן ילווה אותו לאורך השירות. אמנם רישום שכזה הוא אינו רישום פלילי ולכן אין לו השלכות מחוץ לצבא.

במקרים אחרים, המשתמטים עלולים להישפט בין כותלי בית הדין הצבאי, וימצאו עצמם עומדים בפני שופט. רף הענישה לרוב עולה במצבים כאלו, ולרוב יכלול מאסר בפועל אשר עלול להיות ממושך ביותר, שכן לבית הדין שמורה הסמכות להשית בגין עבירת ההשתמטות עונש מאסר של עד 3 שנים. אם לנאשם מיוחסת גם עבירת "עריקה", עבירה המיוחסת לעיתים רחוקות יותר, המאסר בפועל יכול להגיע עד כדי 15 שנים בנוסף למאסר על תנאי. תקופת המאסר בפועל שתיגזר על המשתמט תלויה במשתנים רבים כגון תקופת ההיעדרות, הנסיבות האישיות בהן בוצעה העבירה, וכן בטיב הראיות המשפטיות אשר קיימות נגד המשתמט. חשוב לציין כי באם הורשעת בעבירה של העדר מן השירות ללא קבלת רשות - מדובר בעבירה הגוררת רישום פלילי. במקרים מסוימים, אפשרי להמיר את העבירה לעבירה קלה יותר, אשר לא מובילה לרישום פלילי. התייעצות עם עו"ד צבאי היא קריטית במקרה כזה.

כיצד העונש עשוי להשפיע על החיים האזרחיים?

כפי שצוין, עבירה של העדר מן השירות, היא עבירה שקיים רישום פלילי בצידה, ולרישום שכזה יש השלכות חמורות גם לאחר השירות הצבאי, קרי בחיי האזרחות כמו קבלת תעודת יושר, הוצאת ויזה למדינות נוספות, התקבלות למקומות עבודה שהן רק חלק מההשלכות של עבירה זו.

אם לא די בכך, תקופת המאסר שתרוצה על ידי החייל נחשבת כ"תב"ן" (תקופה בלתי נמנית), וכל התקופה שבה החייל ישהה במאסר לא תופחת ממשך השירות שעל החייל לשרת, אלא תתווסף אליו.

כיצד על מועמד שלא מעוניין להתגייס לפעול?

כדי להימנע מהתנגשויות מיותרות עם המערכת הצבאית, עליך להתייבב לכל הבדיקות והצווים הראשונים. במידה והנך חושב שאין באפשרותך לשרת מכל סיבה מוצדקת שהיא, עקב מצב רפואי, נפשי, נסיבות משפחתיות, או כאלו הקשורות לדת או מצפון, יש לנקוט בפעולות המקובלות של שליחת בקשות לגורמים המוסמכים. גם במידה ובקשות אלו נדחות, יש להמשיך ולפעול עם המערכת ולא כנגדה, זאת אומרת, להיעזר בוועדות צבאיות, מש"קיות ת"ש וכן בשירותיו של עו"ד צבאי שיוכל לסייע בהתקשרות מול **יחידת מיטב** (מינהל גיוס ובקו"ם).

בחרת להשתמט?

במידה ולא התייצבת לשירות בתאריך שנקבע לך, דבר ראשון שעליך לעשות זה להתייבב מול רשויות הצבא ובמקביל, ליצור קשר עם עורך דין צבאי בהקדם האפשרי. עורך דין צבאי יציג במקצועיות את גרסתך בפני המערכת הצבאית, ויפעל עבורך כשלא ינקטו נגדך צעדים משפטיים. עליך לדעת, שבמידה ולא התייצבת בתאריך המקורי, אתה עלול להיעצר על ידי המשטרה הצבאית עד הבאתך בפני שופט (זמן שעשוי להימשך עד כ-48 שעות מהמועד בו נעצרת). אמנם, במידה והתייצבת בעצמך, הדבר יזקק לזכותך, יותר מאשר במקרה שנעצרת על ידי המשטרה בביתך או במקום אחר. התייעצות עם עורך דין צבאי היא קריטית בשלב זה, שכן הוא יוכל לפעול למניעת השלכותיה הקשות של העבירה, כמו גם לגרום למערכת להבין את מצבך, ואת הנסיבות אשר אינן מאפשרות לך להתגייס.

22/11/2019

077-5006206

052-6885006

עבירת השתמטות מהצבא - משמעותה והעונש בצידה

במידה ואתה זקוק לייעוץ משפטי מקצועי בנושא זה, פנה ללא דיחוי להתייעצות עימנו בטלפון **052-6885006** או השאר פרטים ונשמח לסייע ולהציע לך מענה ופתרונות מקצועיים בהתאמה אישית. הפניה אינה כרוכה בהתחייבות כל שהיא מצדך. סודיות מלאה מובטחת.